

Ärende: VN/22156/2020

Utkast till regeringens proposition med förslag till lag om samarbete mellan vissa kommuner vid ordnande av efterbehandling av stora fartygsoljeskador och fartygskemikalieolyckor i havsområdet samt till lag om ändring av 111 a § i räddningslagen

Lausunnonantajan lausunto

Sammanfattning av era kommentarer om utkastet till regeringsproposition för sammanställning av utlåtandena

Kristinestads stad anser att målsättningen att stärka beredskapen och skapa en enhetlig ordning för efterbehandling av stora fartygsolje- och fartygskemikalieskador till havs är viktig och motiverad. Samtidigt kan staden inte tillstyrka lagförslaget i dess nuvarande form.

Förslaget ålägger kustkommunerna ett omfattande ansvar utan att i tillräcklig grad beakta att räddningsväsendet överförs till välfärdsområdena och att den centrala expertisen, utrustningen och den operativa ledningsförmågan idag finns hos statliga och regionala myndigheter. Särskilt problematiskt är den oklara och otillräckliga finansieringsmodellen, som innebär betydande ekonomiska risker för kommunerna.

Era kommentarer om 1 § i lagen och motiveringen till den

Syftet enligt 1 § är att stärka kustkommunernas samarbete och beredskap vid efterbehandling av omfattande olje- och kemikalieutsläpp i havsområdet. Samarbete mellan kustkommuner i sig är viktigt och positivt och det finns redan idag finns både vilja och möjlighet till samverkan inom ramen för gällande lagstiftning.

Förslaget innebär att kustkommunerna åläggs nya lagstadgade uppgifter av betydande omfattning, trots att de saknar både operativt ansvar för räddningsväsendet och tillräcklig specialistkompetens. Ansvaret blir oproportionerligt stort jämfört med kommuner utan kustlinje och borde i huvudsak ligga på staten.

Kommunernas roll bör begränsas till att bistå ansvariga myndigheter i den mån de egna resurserna realistiskt medger.

Era kommentarer om 2 § i lagen och motiveringen till den

Den föreslagna tillämpningen och ändringen av räddningslagen innebär att kommunerna åläggs ansvar för efterbehandling av stora marina olyckor, trots att kommunerna efter välfärdsområdesreformen inte längre har räddningsväsendets expertis och beredskap i sin organisation.

Det vore mer ändamålsenligt att efterbehandlingsansvaret åläggs välfärdsområdenas räddningsväsenden eller en statlig myndighet med särskild kompetens inom området. Kommunerna saknar dygnet-runt-ledningsberedskap, kemikalieexpertis och specialutrustning som krävs vid denna typ av olyckor, särskilt om andra kemikalier än mineraloljor omfattas av ansvaret.

Era kommentarer om 3 § i lagen och motiveringen till den

Vid stora marina olyckor är konsekvenserna ofta regionala eller nationella, och internationella hjälpmekanismer kan aktiveras. Därför är det mer ändamålsenligt att samordning och ledning sker på statlig eller regional nivå, snarare än genom interkommunala samarbetsstrukturer med oklara beslutsmandat.

Om samarbetsområden införs måste ansvarsfördelning, beslutsbefogenheter och prioriteringsprinciper definieras tydligt i lag, så att inte osäkerhet och fördröjningar uppstår i en krissituation.

Era kommentarer om 4 § i lagen och motiveringen till den

Bestämmelserna om beredskap är alltför långtgående i relation till kommunernas resurser. Förslaget förutsätter betydande satsningar i form av personal, utbildning, skyddsutrustning, uppsamlingsredskap, fordon, båtar och teknisk utrustning, utan att motsvarande resurser tillförs.

För en kust- och skärgårdskommun innebär detta mycket omfattande krav, både praktiskt och ekonomiskt. Att upprätthålla sådan beredskap på kommunal nivå är inte realistiskt, särskilt med tanke på att efterbehandling vid en stor olycka kan pågå i månader eller år och samtidigt dra resurser från andra lagstadgade kommunala uppgifter.

Den operativa ledningsansvaret för efterbehandlingen tydligt bör tilldelas räddningsmyndigheten, medan kommunen kan fungera i en stödjande roll.

Era kommentarer om 5 § i lagen och motiveringen till den

Kravet på en separat gemensam beredskapsplan bedöms som onödigt och otydligt. De delar som rimligen hör till kommunens ansvar kunde i stället integreras i kommunens befintliga beredskapsplanering.

Det är dessutom oklart vilken myndighet som ska godkänna beredskapsplanen och hur processen ska fungera om en eller flera kommuner inom samarbetsområdet inte kan godkänna planen.

Tillstånds- och tillsynsverkets roll i styrning och samordning är motiverad, men att staten även bör bära det fulla ansvaret för den nationella beredskapen.

Era kommentarer om ändringen av 111 a § i räddningslagen och motiveringen till den

Den föreslagna ändringen innebär att kommunerna ges ett primärt ansvar för efterbehandlingen, trots att de saknar den operativa kapacitet som krävs. Detta inte är ändamålsenligt.

Efterbehandlingen vid stora fartygsolje- och fartygskemikalieolyckor bör ledas av en myndighet med kontinuerlig operativ beredskap, kemikaliekompetens och erfarenhet av krishantering, i praktiken räddningsväsendet eller en statlig myndighet. Kommunerna bör endast delta i den mån deras resurser medger och efter att ansvarig myndighet begärt bistånd.

Era kommentarer om finansieringen i anslutning till utarbetandet av beredskapsplanerna

Finansieringslösningen i lagförslaget är otillräcklig och skapar oskälig ekonomisk risk för kustkommunerna.

Att kommunerna förväntas inleda och finansiera omfattande efterbehandlingsinsatser i väntan på eventuell ersättning från ansvarig aktör eller miljöskadefonden är inte förenligt med principen om full kostnadstäckning. Osäkerheten är särskilt stor vid olyckor på internationellt vatten, där ersättningsmöjligheterna är oklara.

Kristinestads stad anser att:

- staten ska bära det fulla finansiella ansvaret för efterbehandlingen,
- ersättning ska vara förutsebar och långsiktig, inte prövningsbaserad, och
- kostnader för beredskapsplanering, utbildning, övningar, utrustning och administration ska ersättas till fullo.

Övriga kommentarer on propositionen

Tillstånds- och tillsynsverket styr och samordnar efterbekämpningsarbetet om bekämpningen sträcker sig över flera kommuners område. Med anledning av den nya uppgiften vore det naturligt att den nationella samordningen av anvisningar hör till staten och Tillstånds- och tillsynsverket för att säkerställa ett samordnat slutresultat.

Fartygs- och kemikalieolyckor till havs förutsätter i princip alltid ett samarbete mellan olika myndigheter, arbetet borde ledas av en myndighet med expertis inom området och finansieringsansvaret borde alltid vara hos staten. Att garantera en tillräcklig efterbehandling av olje- och kemikalieskador är i allas intresse.

Staten uppbär farledsavgifter från kommersiell sjöfart, vilket ytterligare talar för att staten också ska bära huvudansvaret för beredskap, ledning och finansiering vid stora marina olyckor.

Blomqvist-Liljeblad Anna-Kajsa
Kristinestad stad - Stadsstyrelsen